

25.2.2013

Valtiovarainministeriö
PL 28
00023 Valtioneuvosto

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 22.11.2012, VM162:00/2011

Lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Kunta- ja palvelurakennelakiluonnoksen lähtökohta Lapissa poikkeaa selvästi muusta Suomesta. Tunnettujen etäisyys- ja olosuhdetekijöiden lisäksi Lapissa on vain 3 yli 20 000 asukkaan kuntaa (Rovaniemi, Tornio ja Kemi). Näiden Lapin maakuntakeskustalueiden yhteenlaskettu väkiluku on noin 120 000 asukasta (noin 60 000 + 60 000) eli noin kaksi kolmasosaa koko Lapin väestöstä.

Harvaan asutussa Lapissa sote-palvelujen perusratkaisu muodostaa perusratkaisun koko palvelurakenteelle ja samalla myös kuntarakenteelle, sillä sote-menojen osuus kuntien budjeteissa on hallitseva. Palvelurakennetta määrittävä ratkaisevan tärkeä tekijä on myös, miten lähipalvelut ja niiden saatavuus määritellään ja miten lähipalveluiden kustannusriippuvuus valtionosuuteen sidotaan.

Yksittäisen kunnan halukkuus ryhtyä valmistelemaan kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisia uudistuksia on selvästi sidoksissa etenkin siihen, miten kunnat arvioivat kuntakohtaisten valtionosuuksien ja verotulojen (voimalaitosvero, kiinteistövero) ja mahdollisen verotulon tasauksen säilyttävän kunnan tulopohjaa. Todellisiin uudistuksiin pyrkivä selvitystyö edellyttää siten väistämättä tietoa sote-perusratkaisusta ja tuloperusteista.

Luonnoksen mukainen kunta- ja palvelurakennelaki muodostaa riittävän säädöspohjan uudistuksen toteuttamiseen. Onnistuminen edellyttää kuitenkin, että kuntakohtaisten selvitysten tekemisen aikana ovat käytettävissä selvät rajaavat reunaehdot sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen ja riittävät raamit valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta ja kuntakohtaisista verotuloista. Kunnan talouden vahvuus ja elinvoimaisuus sekä kyky kehittää paikallisesti elinkeinoja riippuvat ratkaisevasti näistä tulo- ja koskevista valtion päätöksistä.

Lapin avin näkemys Lapin kunta- ja palvelurakennemallista

Lapin olosuhteiden tuntemukseen, maakunnan eri osien nykyiseen palvelurakenteseen ja peruspalvelujen saatavuuden arviointiin pohjautuva kunta- ja palvelurakenne voisi Lapin aluehallintoviraston näkemyksen mukaan olla seuraava:

1. Sosiaali- ja terveysalueet

- Lapin ja Länsipohjan sairaanhoitopiireistä muodostetaan vastaaville alueille sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymät

Perustelu: Nykyisen sh-piirialuejaon mukaisesti Lappiin muodostuisi kaksi riittävän suurta (Lapin sh-piiri noin 110 000 asukasta ja Länsi-Pohjan sh-piiri noin 73 000 asukasta) sote-aluetta.

Ottaen huomioon nykyinen palvelurakenne, työssäkäyntialueet ja asiointitottumukset, on vaikea löytää puoltavia perusteluja itsenäisen sote-palvelutuotannon järjestämiseen erikseen yli 20 000 asukkaan kuntiin. Sitä ei tulisi edes sallia, koska se ei olisi koko Lapin alue huomioon ottaen taloudellista eikä toiminnallisesti järkevää.

- Lapin kaksi sosiaali- ja terveysaluetta voisivat olla suoraan osakkaina Oulun erikoissairaanhoidon vastuualueen kuntayhtymässä tai osakeyhtiössä. Työnjako erityisvastuualueen ja sosiaali- ja terveysalueiden välillä on erillisen selvityksen kohteena.
- Ensihoito ja siihen liittyvä kiireellisen hoidon päivystys tulisi organisoida sote -alueiden yhteistyöllä koko maakunnan kattavaksi, jolloin päällekkäisiltä ensihoidon ja päivystyksen resursoinnilta vältytään ja paremmin turvataan ammattihenkilöstön saanti ja toiminnan kustannustehokkuus.
- Virka-aikainen lähipalvelujen päivystys tulisi säätää vähintään asetustasoisesti (vrt. erilaiset hoitotakuut)
- Lähipalveluiden määrittelyä varten tulisi olla valtakunnalliset linjaukset (laki/asetus), johon nojautuen lähipalveluista ja niiden perusteluista tulisi laatia erillisselvitykset kummankin sosiaali- ja terveysalueen jäsenkuntien kanssa.

Lähipalveluiksi määritellyissä sote -palveluissa peruskunta voisi toimia sopimus pohjaisena tuottajana sote -alueelle.

2. Lapin toisen asteen ammatillinen koulutus

- Koulutuksen järjestäjinä tulisi olla Rovaniemen koulutuskuntayhtymä ja Kemi - Tornion alueen koulutuskuntayhtymä Lappia. Toimialueet olisivat liikkimain sote -aluejaon mukaiset. Saamelaisalueella Ylä-Lapissa ammatillisen koulutuksen järjestäisi edelleen valtion omistama Saamelaisalueen ammatillinen oppilaitos SAAK.
- Maakuntakeskusten (Rovaniemen ja Kemi-Tornion) ulkopuolella lukiokoulutuksen järjestämisessä tulee ottaa huomioon tarpeellinen yhteistyö peruskoulun kanssa etenkin yhteisten opettajien käytön mahdollistamiseksi.

3. Peruskunnat

- Peruskuntien hoidettaviksi tulisi Lapissa jättää muut kuin sosiaali- ja terveysalueisiin sekä toisen asteen koulutukseen liittyvät tehtävät. Merkittävimpiä peruskuntien tehtäviä olisivat peruskoulutus, maankäyttö, vapaa-aikapalvelut sekä elinkeinopolitiikka. Myös sosiaali- ja terveyspalveluista erikseen sovittavat lähipalvelut (esim. päivähoito) voisivat olla peruskunnalla.

Näistä lähtökohdista Lapin kuntarakenneselvityksissä olisi perusteltua tavoitella kuntaliitoksia erityisesti Kemi-Tornion alueella. Muutoin Lapin yhdyskuntarakenteen elinvoimaisuutta ja yksittäisen alueen elinvoimaa voidaan ylläpitää ja kehittää parhaiten säilyttämällä etäisyyksistä johtuen peruskuntien määrä lähes nykyisenä.

Ylijohtaja

Timo E. Korva